

SUOMALAISEN
LÄKIMIESYHDISTYKSEN JULKAISUJA
C-SARJA N:o 6

Vammala 1961, Vammalan Kirjapaino Oy.

ISBN 978-951-855-879-1 (PDF)

Toimituskunta

P A A V O K A S T A R I
O L L I I K K A L A
A N T T I S U V I R A N T A

Kunniajäsenilleen
KAARLO KUSTAA KAIRALLE
ja
URHO JONAS CASTRÉNILLE
heidän täyttäessään 75 vuotta

kunnioittavasti
Suomalainen Lakimiesyhdistys

Kauko Sipponen

Laki ja reglementti de Gaullen Ranskassa

Sisällys: 1. Johdanto. 2. Lain ja reglementin käsitteet ja niiden oikeudellinen luonne ennen v. 1958. 3. Reglementtivallan kehitys ennen v. 1958. 4. V tasavallan perustuslain synty. 5. Lain ja reglementin ala v. 1958 perustuslain mukaan. 6. Lakien ja reglementtien perustuslain- tai lainmukaisuuden tutkiminen v. 1958 perustuslain mukaan.

1. Vuonna 1958 säädetty Ranskan V tasavallan perustuslaki sisältää useita mielenkiintoisia uudistuksia. Varsinkin lain ja reglementin¹ välisen oikeudellisen suhteen määrittäminen, mikä poikkeaa jyrkästi traditionaalisesta menettelystä, näyttää herättäneen huomiota. Siihen liittyy lukuisia oikeudellisia ongelmia. Tässä artikkelissa ei voida niihin kaikkiin puuttua, vaan pysytellään vain pääkohdissa, mikä johtaa aiheen käsittelyn yksinkertaistamiseen suurten linjojen selvittämiseksi.

Vuoden 1789 suuren vallankumouksen ajoista lähtien on kansanedustuslaitosta pidetty Ranskassa tärkeimpänä valtiuelimenä, kansan tahdon ensisijaisena tulkkina. Parlamentin² aseman korostamisen ideologi-

¹ Lailla tarkoitetaan tässä artikkelissa samaa kuin aliviitta 9 osoittaa. Lain käsite on siis muodollinen.

Reglementillä tarkoitetaan samaa kuin aliviitta 10 osoittaa. Tämä käsite on määritelty muodollisesti ja aineellisesti.

Reglementti-sanaa on käytetty teknillisenä terminä eikä sitä ole tästä syystä haluttu korvata esim. asetus-sanalla, joka ei merkitykseltään täysin vastaa reglementtiä ja jonka käyttö olisi vaatinut yksityiskohtaisia terminologisia selvityksiä. Tässä kirjoituksessa ei näet ole tarkoituksena käsitellä terminologian uudistamista, jonka tarpeellisuudesta ks. esim. *Duez—Debeyre* s. 188 alav. 1.

Kirjallisuusluettelo on sijoitettu artikkelin loppuun.

² Ranskan kansanedustuslaitosta tullaan johdonmukaisesti kutsumaan parla-

nen perusta on löydettävissä lähinnä *Jean-Jacques Rousseau*n poliittisista aatteista, joiden vaikutus tuntui voimakkaana juuri suuren vallankumouksen aikoihin. Käytännön valtioelämässä parlamentti on kerännyt itselleen arvonantoa toimiessaan mm. poliittisten ja sosiaalisten uudistusten säätäjänä sekä kansalaisvapauksien puolustajana toimeenpanovaltaa tai poliittisia äärimmäisyyssuuntia vastaan.³ Yleiseen ääni-oikeuteen perustuvan parlamentin tahdon ensisijaisuutta valtiossa on luonnostaan pidetty kansanvaltaisena.

Rousseau'n käsityksen mukaan laki on kaikkia muita valtion toimintoja ylempi yleistahdon ilmaus, luonteeltaan yleinen ja kestävä kuten yleistahdokin.⁴ Yleisenä ja kestäväenä sääntönä laki ei koske yksityisiä tapauksia.⁵ Rousseau'n mielessä väkkyvässä ihannevaltiossa tarvitaan tästä syystä vain vähän lakeja (s. 165). Rousseau erottaa toisistaan eri lakityyppeinä valtiosääntölait, yksityisoikeudelliset lait ja rikoslait (s. 96). Lainsäätäjänä toimii koko kansa eikä se voi tästä oikeudestaan luopua (s. 55, 72—73 ja 78). Muiden valtioelinten ja niiden tahdonilmaisujen tulee mukautua lain alaisuuteen.⁶ Kun kansa on itse kokonaisuudessaan mukana korkeinta valtaa käytettäessä ja lakia säädettyessä, ei laki riistä kansalta sen suvereniteettia, vaikka lait sen yksityisiä jäseniä sitovatkin.⁷

mentiksi, ellei nimenomaan tarkoiteta jonkun tietyn aikakauden kansanedustuslaitosta tai sen kamaria.

³ Ks. esim. *de Soto* s. 247: »Liberté et égalité, libéralisme et démocratie sont mêlés dans le même article. C'est par loi, et par elle seule, que ces idéaux peuvent être atteints et défendus».

⁴ Mitä Rousseau tarkoitti yleistahdolla ja kaikkien tahdolla ks. *Sipponen* s. 137—138. Ks. myös *Carré de Malberg* s. 5—6.

⁵ Ks. *Rousseau* s. 72—73: »Mikään toiminta, joka kohdistuu yksityiseen esiineseen, ei kuulu lakiasäättävälle vallalle» ja s. 72: »Laki katselee alamaisia joukkokuntana ja tekoja semmoisinaan, eikä milloinkaan ihmistä yksilönä eikä tekoa yksityisenä».

Tekstissä olevat sivuviittaukset tarkoittavat »Yhteiskuntasopimuksesta»-teoksen suomenkielistä painosta v. 1918.

⁶ Ks. *de Soto* s. 241, *Waline*, R. D. P. s. 701.

⁷ Rousseau identifioi lainsäädäntövallan ja kansansuvereniteetin, huomauttaa *Carré de Malberg* s. 5.

Rousseau kirjoittaa s. 73, ettei pidä enää kysyä, kuinka voimme olla vapaita ja kuitenkin lakien alaisia, koska nämä lait ovat vain meidän tahdonilmaisujemme kirjaanpanoja.

Kansansuvereniteettioppia sovellettaessa 1790-luvulla parlamentti pyrki alkuvuosina itse antamaan kaikki yleisluontoiset säädökset, siis myös lakien soveltamis- ja toimeenpanomääräykset. Tämä osoittautui kuitenkin pian epäkäytännölliseksi ja yrityksestä luovuttiin.⁸ Muutos merkitsi toimeenpanovallan käyttäjälle kuuluvan reglementtien antamisvallan kehittymistä. *De Soto* huomauttaa (s. 248), että tuskinpa kansanvallan teoreetikoillakaan oli ollut tarkoituksena, että parlamentti ottaisi itselleen yksinoikeuden antaa kaikki yleiset säädökset, varsinkin kun tällainen menettely haittaa lainsäädäntötyötä.

2. Ranskalaisessa tieteisopissa alkoi vähitellen vakaantua käsitys, että lain määritelmän tuli olla muodollinen: lailla tarkoitetaan valtiosäännön mukaan toimivien ja valtiosäännön nojalla lainsäädäntökompetenssin omaavien valtion toimielinten päätöstä sen aineellisesta sisällystä riippumatta.⁹ Ranskan positiivisessa oikeudessa ei vuoteen 1958 saakka valtion eri päätoimintoja erotettu toisistaan aineellisten vaan muodollisten tunnusmerkkien nojalla.

⁸ Ks. esim. ihmisoikeuksien julistus vuodelta 1789, joka sijoitettiin vuoden 1791 perustuslain alkuun, *Duverger* s. 3–4:

»Art. 5. — La Loi n'a le droit de défendre que les actions nuisibles à la société. Tout ce qui n'est pas défendu par la Loi ne peut être empêché, et nul ne peut être contraint à faire ce qu'elle n'ordonne pas.

Art. 6. — La Loi est l'expression de la volonté générale. Tous les citoyens ont droit de concourir personnellement, ou par leurs représentants, à sa formation. Elle doit être le même pour tous, soit qu'elle protège, soit qu'elle punisse ...»

Ks. myös vuoden 1791 perustuslakia, Titre III Chapitre IV section I art. 6, *Duverger* s. 21: »Le Pouvoir exécutif ne peut faire aucune loi, même provisoire, mais seulement des proclamations conformes aux lois, pour en ordonner ou en rappeler l'exécution.» Tämän kohdan tulkinnasta ks. *Lui* s. 2; *Esmein—Nézaré* II s. 77; *Delvolvé* s. 123.

Vrt. edellämäinittuja hyvin ahtaat rajat toimeenpanovallalle asettavia määräyksiä esim. perustuslakiin 22 frimaire v. VIII (1799), art. 44, *Duverger* s. 74: »Le Gouvernement propose les lois, et fait les règlements nécessaires pour assurer leur exécution». Ks. myös perustuslakia 14. 8. 1830, art. 13, *Duverger* s. 86: »Le Roi est le chef suprême de l'Etat; il ... fait les règlements et ordonnances nécessaires pour l'exécution des lois, sans pouvoir jamais ni suspendre les lois elles-mêmes ni dispenser de leur exécution ...»

Waline s. 111 s. selostaa niitä syitä, joiden johdosta toimeenpanovallan ala on laajentunut.

⁹ Näin varsinkin vuoden 1875 valtiosäännön mukaisesti, ks. *Rusu* s. 17 ja *Carré de Malberg* s. 2, 144–145. Ks. myös *Burdeau* s. 168, *Delvolvé* s. 120, *Vedel* s. 28 ja

Reglementillä tarkoitettiin — ja tarkoitetaan — vuorostaan hallintoviranomaisten lakien toimeenpanoa varten antamia yleisiä ja abstraktisia säädöksiä, reglementtejä eli yleismaailmallisen terminologian mukaan hallintoviranomaisten antamia aineellisia lakeja.¹⁰ Muodollisesti reglementti on hallintotoimi, toimeenpanovallan ylinten elinten tai niiden alaisten viranomaisten tekemä hallintopäätös. Aineellisesti se erottautuu muista, yksityistapauksia koskevista hallintotoimista (actes administratifs non réglementaires) siten, että se sisältää yleisiä ja abstraktisia normeja. Nimellä «réglement d'administration public» kutsutaan nimenomaan lainsäätäjän määräyksestä annettua, lakien täytäntöönpanoa koskevaa reglementtiä, mistä on ennen antamista pyydetty Conseil d'Etat' in lausunto.¹¹ Lainsäädäntövallan ja reglementtivallan oikeudellisen erotuksen perustana on se, että aineellisesti useimpiin lakeihin rinnastettavasta sisällöstä huolimatta reglementtiä pidetään hallintotoimena (acte administratif) kaikkine siitä johtuvine oikeudellisine seurauksineen.¹²

Vedel (s. 9) tähdentää, että eräitä vähäisiä poikkeuksia lukuunottamatta laki on vuodesta 1789 vuoteen 1958 saakka ollut kaikkia muita valtion toimia ylempi ja alaltaan periaatteessa rajoittamaton. Valtiosäännön määräysten mukaisesti annetulla lailla on voitu puuttua kaik-

184, *Waline* s. 109 ja *R.D.P.* s. 700: »La loi ne peut se définir, de 1791 à 1924, que comme l'acte délibéré par les Chambres selon une certaine procédure comportant essentiellement l'accord des deux Chambres sur un même texte, et promulgué par le chef du pouvoir exécutif... Ce pouvoir ne peut être délégué».

¹⁰ Ks. *Burdeau* s. 170, *Lui* s. 1 ja 7, *Vedel* s. 28, *Duez—Debeyre* s. 185 ja 188, *Waline* s. 108: »Un règlement administratif est une décision de l'autorité administrative qui édicte une règle applicable à un nombre indéterminé de personnes».

Vuoden 1875 perustuslakien mukaan lakien toimeenpano ja siis myös reglementtien antaminen kuului presidentille. Vuoden 1946 perustuslain mukaan se kuului ministerineuvoston puheenjohtajalle eli pääministerille, ks. art. 47, *Duverger* s. 138: »Le Président du Conseil des Ministres assure l'exécution des lois...» Alemmistä viranomaisista, joilla on reglementtivaltaa, mainittakoon prefektit. Reglementtien hierarkiasta ks. *Morange* s. 21.

Tässä artikkelissa ei ole mahdollisuutta käydä yksityiskohtaisemmin tutkimaan, keille viranomaisille keskushallintoa alemmassa portaassa reglementtivaltaa kuului ja missä muodossa reglementtivaltaa käyttävät päätökset yleensä annettiin.

¹¹ Ks. *Esmein—Nézar* II s. 81 ss., *Duez—Debeyre* s. 32, *Burdeau* s. 170, *Vedel* s. 149.

¹² Ks. *Vedel* s. 28 ja 148, *Waline* s. 108. Miten reglementti eroaa yksittäisratkaisuista hallinnossa ks. *Waline* s. 108—109.

kiin inhimillisen elämän aloihin.¹³ Tiettyistä kysymyksistä on jopa nimenomaan määrätty, että ne on järjestettävä lailla. Niinpä perustuslaeissa on ollut määräyksiä, joiden mukaan eräistä asioista on lailla säädettävä. Samankaltaisia määräyksiä on sisältynyt myös tavallisiin lakeihin. Eräissä tapauksissa on oikeuskäytännössä katsottu asian kuuluvan luonteensa mukaan ja tasavaltalaisten sovinnaisääntöjen nojalla lain alaan.¹⁴ Tällaisia asiaryhmiä ovat esim. perusoikeuksien rajoittaminen, rikosoikeudelliset sanktiot ja verot.¹⁵

Kun laki on valtion ylin toimintamuoto, reglementti on luonnollisesti hierarkisesti sitä alempi.¹⁶ Reglementin tulee pysyä lain rajoissa ja perustua lakiin. Hallintoviranomaiset voivat antaa reglementtejä vain silloin kun laki nimenomaisesti tai ainakin hiljaisesti myöntyen sen sallii. Lakia ei voida muuttaa tai kumota reglementillä, mutta laki voi kumota tai muuttaa kokonaan tai osittain minkä tahansa reglementin.¹⁷ Ellei valtiosääntö asiasta mitään määrää, reglementille ei — toisin kuin laille eräissä tapauksissa — kuulu mitään tiettyä toimialaa.¹⁸ Ja vielä on muistettava, että laki ei ole tuomioistuinkontrollin alainen, mutta reglementtiä vastaan voidaan tuomioistuimessa esittää huomautus esim. toimivallan ylityksestä (*excès de pouvoir*).¹⁹

3. Helmikuun 25 päivänä 1875 annetun perustuslain 1 artiklan mukaan lainsäädäntövaltaa käytti parlamentti, ja saman lain 3 artiklan mukaan tasavallan presidentti huolehtii lakien täytäntöönpanosta.²⁰

¹³ Samoin *Morange* s. 21, *Rusu* s. 18, *Chapus* s. 119: »La matière eventuelle de la loi s'étend à l'infini».

¹⁴ Ks. *Waline* s. 120—122 ja *R.D.P.* s. 701, *Vedel* s. 29.

¹⁵ Ks. *de Laubadère* s. 532, *Aubert* s. 42.

¹⁶ Ks. *Carré de Malberg* s. 77, *Rusu* s. 17. Ks. myös *Esmein—Nézaré* II s. 76—77: »Le règlement fait en exécution de la loi lui est complètement subordonné. Il ne peut que développer et compléter dans le détail les règles qu'elle a posées; il ne peut ni l'abroger, ni la contrarier; il doit la respecter dans sa lettre et dans son esprit.»

¹⁷ Ks. *Waline* s. 126, *Delvolvé* s. 42 ja 100.

¹⁸ Ks. *Waline* *R.D.P.* s. 700—702.

¹⁹ Ks. esim. *Vedel* s. 31.

²⁰ Ks. *Duverger* s. 110, 1 art.: »Le Pouvoir législatif s'exerce par deux Assemblées: la Chambre des Députés et le Sénat ...» ja 3. art.: »Le Président de la République ... promulgue les lois lorsqu'elles ont été votées par les deux Chambres; il en surveille et en assure l'exécution ...»

Kolmannen artiklan tulkinta muodostui III tasavallassa keskeiseksi oikeudelliseksi kysymykseksi. Yksimielisyys tuntuu vallinneen siitä, että po. artiklan nojalla oli sallittua antaa lailla toimeenpanoelimille valtuus säätää lakien toimeenpanemiseksi ja soveltamiseksi tarvittavia reglementtejä.²¹ Useat tutkijat menivät tulkinnassaan pitemmälle ja katsoivat, että toimeenpanoelimillä oli oikeus antaa reglementtejä siitä riippumatta, olivatko ne lailla nimenomaisesti siihen valtuutettuja.²² Julkisen hallinnon organisoimista säätelevien määräysten sekä kansalaisten käyttäytymistä yleisen järjestyksen, julkisen turvallisuuden tai terveydenhoidon takia rajoittavien määräysten (police administrative générale) katsottiin lähinnä koskevan sellaisia kysymyksiä, joista 3 artiklan nojalla voitiin antaa reglementtejä ilman muuta valtuutusta.²³ Ensimmäisen maailmansodan ajoista lähtien oikeuskäytännössä onkin tunnustettu toimeenpanovalle mainitun laajuinen autonominen toimivalta.²⁴ Selvää tietenkin on, että reglementti ei lakia hierarkisesti alempana säädöksenä tällöinkään saanut olla vastoin lain määräyksiä eikä lisätä kansalaisille sellaisia oikeudellisia velvoituksia, joista määrääminen kuului lainsäätäjälle.

Reglementtivallan laajeneminen on jatkunut vähentymättömällä intensiteetillä. Ensimmäisen maailmansodan aikana sota ja sen jälkeen taloudelliset kriisit pakottivat lainsäätäjän myöntämään hallintoviranomaisille valtuudet antaa yleisiä ja abstraktisia normeja muutenkin kuin lakien toimeenpanemiseksi tai yleensä toimeenpanovaltaan kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Tässä yhteydessä ei ole mahdollista käydä yksityiskohtaisemmin selostamaan kehityksen eri vaiheita ja oikeudel-

²¹ Ks. *Esmein-Nézard* II s. 79 ss. Mitä lakien soveltamisella tarkoitetaan ks. esim. *Waline* R.D.P. s. 710: »Les règlements d'application ne doivent contenir aucune disposition de fond, sauf indication contraire de la loi. Ils doivent seulement organiser les procédures par lesquelles les citoyens se mettront en instance pour bénéficier des dispositions de la loi.»

²² Ks. *Burdeau* s. 170, *Delvolvé* s. 125 ja seuraavassa aliviitassa mainitut tutkijat.

²³ Ks. *Delvolvé* s. 128—129, *Lui* s. 97 vrt. s. 15—16, *L'Huillier* s. 173, *Rusu* s. 19, *de Soto* s. 254, *Waline* s. 112—116 ja *Vedel* s. 12—14.

²⁴ Ks. *de Soto* s. 254, *Waline* s. 3*, *L'Huillier* s. 123, *Vedel* s. 13. *Delvolvé* s. 130 ja 132 olisi ollut valmis sallimaan »tous les rouages nécessaires à la bonne administration».

lista merkitystä, vaan ainoastaan pääpiirteittäin mainitaan eräitä tärkeimpiä menettelytapoja, joilla lainsäätäjän yksinoikeus antaa yleisiä ja abstraktisia normeja murrettiin.

Yleisin menetely oli valtuuslain säätäminen.²⁵ Tietyksi ajaksi ja tiettyjä päämääriä varten myönnettiin hallintoviranomaisille valtuus tiettyin ehdoin käyttää reglementtivaltaa muuttaakseen tai kumotakseen antamallaan säädöksillä (*décrets-lois*) voimassaolevia lakeja.²⁶ Valtuuslakien valtiosääntöoikeudellinen moitteettomuus ei ollut täysin selvä ja menettelyn oikeudellista puolustamista varten luotiin useitakin teorioita, joista tässä mainittakoon delegaatioteoriat (*délégation législative* ja *délégation des matières*).²⁷ Valtuuslainsäädäntö järkytti selvästikin lainsäädäntöhierarkian perusteita, mutta se tapahtui kuitenkin parlamentin omalla suostumuksella.

Vuoden 1946 perustuslailla yritettiin korjata III tasavallan valtiosäännössä ja valtioelämässä todettuja virheitä. Siinä määrättiin mm., että vain kansalliskokous eli parlamentin alahuone säätää lakeja eikä tätä oikeutta voida delegoida.²⁸ Tästä kiellosta ei kuitenkaan ajan mittaan kyetty pitämään kiinni, ei edes niiden mielenkiintoisten oikeudellisten konstruktoiden avulla, joilla koetettiin selittää tosiasiaassa tapahtunut lainsäädäntövallan delegointi perustuslain mukaiseksi.²⁹

²⁵ Kehityksestä ks. *Lui* II luku. Valtuuslaki-termiä ei tässä määritellä.

²⁶ Ks. *L'Huillier* s. 123, *Rusu* s. 22—23, *Morange* s. 22, *Vedel* s. 30. Ks. tarkemmin esim. *M. Mignon*, *La pratique des décrets-lois et les principes généraux du droit public*, Thèse Lille, 1938 ja *Jacques Soubeyrol*, *Les décrets-lois sous la quatrième république*, Thèse Bordeaux, 1955. Vrt. esim. *André Manuel*, *Les pleins pouvoirs en droit public fédéral suisse*, Lausanne 1953.

²⁷ Muista selitysyhteyksistä ks. esim. *Ballreich* s. 333 ss., *Lui* s. 98. Delegaatioteorioita emme voi rajoitetun tilan takia ryhtyä käsittelemään, ks. kuitenkin edellisessä alaviitteessä mainittua kirjallisuutta.

²⁸ Art. 13 kuului, *Duverger* s. 133; »L'Assemblée Nationale vote seule la loi. Elle ne peut déléguer ce droit.»

Delegaatio-termiä käytetään ranskankielisen alkutekstin mukaisesti eikä sitä tulla tässä artikkelissa tarkemmin määrittelemään.

²⁹ Conseil d'Etat lausui päätöksessään 6. 2. 1953, että perustuslain 13 artikla tarkoitti ainoastaan kieltää liian suuressa laajuudessa toimeenpanovallalle tapahtuneen vallansiirron. Lainsäädäntövaltaa ei saanut siirtää hallitukselle asioissa, jotka valtiosääntö tai tasavaltainen traditio määräsi lain piiriin, ei myöskään jos siirto oli niin yleinen ja epämääräinen, että kansalliskokous sen tehdessään luopui sille perustuslain mukaan kuuluvasta suvereniteetista. Sen sijaan vallansiirto saattoi olla

Reglementtivallan toimialaa voitiin laajentaa myös siten, että määrättiin tietyt asiat yksinomaan reglementeilla säädeltäväksi. Niinpä 17. 8 1948 annetulla lailla säädettiin, että laissa tarkemmin luetellut asiat olivat luonnoltaan muita kuin lakikysymyksiä, mistä seurasi, että po. asioista säätäminen oli aina suoritettava reglementillä. Kuten *L'Huillier* (s. 123) toteaa, po. lailla tapahtui itse asiassa ensimmäistä kertaa aineellisin perustein kompetenssinjako parlamentin ja hallituksen välillä. Kysymyksessä ei kuitenkaan ollut perustuslailla tai oikeuskäytännöllä parlamentin toimivaltaan määrättyihin toimialueisiin puuttuminen, vaan nimettyjen, valtionhallintoa koskevien kysymysten siirtäminen reglementtivallan alaisuuteen siten, että niistä säädetyt lait muuttuvat oikeudelliselta luonteeltaan vain reglementtien veroisiksi, so. lakien delegaatio. Kun perustuslain 13 artikla kerran kielsi antamasta reglementeille lain voimaa, niin lainsäätäjällä tällä tavoin muutti eräitä lakeja reglementin voimaisiksi.

Léon Blum epäonnistui v. 1936 yrittäessään saada hyväksytyksi erään puitelain (*lois-cadres*), mutta myöhemmin on tätä keinoa käytetty menestyksellä. Parlamentti säätää tavallisella lailla uudistuksessa seurattavat periaatteet ja siten pysyvällä tavalla kumoaa kaikki uuden lain vastaiset lait.³⁰ Tämän jälkeen hallitus panee uudistuksen käytännössä toimeen lukuisilla yksityiskohtaisilla reglementeilla. Tällaista menettelyä vastaan, joka asiallisesti laajentaa reglementtivaltaa, on vaikeaa esittää painavia valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia.

4. IV tasavallassa ei kyetty saamaan aikaan parlamentaarisia enemmistöhallituksia, jotka olisivat voineet laatia ja toteuttaa johdonmukaista politiikkaa. Hallituksien heikkous ja alituinen vaihtuminen toivat poliittiseen elämään samanlaisen epävakaisuuden kuin III tasavallassa.³¹ Ne keinot, joita IV tasavallan perustuslakia säädettäessä oli

mahdollista eräissä asioissa, joista oli tavallisella lailla säädetty. Ks. *Vedel* s. 30, *de Soto* s. 259. Ks. myös *Ballreichin* laajaa esitystä s. 338 ss. Yleisarvosteluna *Waline* lausuu s. 116: »La prétendue reconnaissance d'un domaine propre du pouvoir réglementaire n'apparaît finalement que comme une sorte d'acrobatie pseudo-juridique destinée à masquer la violation de l'article 13 de la Constitution».

³⁰ Ks. *Morange* s. 22, *Waline* s. 125, *R.D.P.* s. 705—706.

³¹ Ks. *Siegfried* s. VI. Kyseessä oli »l'impuissance gouvernementale», kuten *Siegfried* sanoo s. V.

suunniteltu ministeristöjen eliniän lisäämiseksi, osoittautuivat vajavai-
siksi ja kierrettävissä oleviksi.³² Kun IV tasavallassa ei kyetty suoritta-
maan tarvittavia valtiosäännön muutoksia yleisesti tunnettujen virhei-
den oikaisemiseksi, tyytymättömyys lisääntyi vuosi vuodelta ja huipen-
tui v. 1958 kapinaan Algeriassa ja Korsikassa. De Gaulle kutsuttiin val-
taan ja hänen hallituksensa sai tehtäväkseen laatia suunnitelman uu-
deksi perustuslaiksi.³³ Uudessa perustuslaissa oli mm. toteutettava
1) demokraattinen periaate, jonka mukaan vain yleinen äänioikeus on
poliittisen vallan perusta, 2) lähinnä lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan
välinen vallanjako, 3) klassillisen määritelmän mukainen parlamenta-
rismi, so. hallitus on vastuunalainen parlamentille ja 4) kansalaisva-
pauksien suoja.³⁴ Hallituksen saatua Michel Debrén johdolla ehdotuk-
sensa valmiiksi neuvoa-antava perustuslakikomitea kokoontui 29. 7.
1958 Paul Reynaudin johdolla käsittelemään perustuslakiehdotusta. Ko-
mitean työ jätettiin 14. 8. 1958 päivätyllä kirjelmällä de Gaullelle.³⁵
Conseil d'Etat tutki vielä ehdotuksen. Sen lopullinen teksti julkaistiin
5. 9. 1958 virallisessa lehdessä. Syyskuun 28 päivänä 1958 suoritettiin
perustuslakia koskeva kansanäänestys Ranskassa ja merentakaisilla
alueilla. Ehdotuksen puolesta annettiin 31.067.000 ääntä ja sitä vastaan
5.420.000 ääntä. Uusi perustuslaki promulgoitiin 4. 10. 1958.

5. V tasavallan perustuslaissa on monia aikaisemmista eroavia piir-
teitä. Halu viedä vallanjako institutionaalisesti niin pitkälle kuin mah-
dollista esiintyy hyvin voimakkaana³⁶, niinpä esim. hallituksen jäsen
ei voi samanaikaisesti toimia kansanedustajana. Parlamentin asemaa

³² Stabilisointipyrkimyksistä ks. *Chatelain* s. 69. Investituurasta ks. v. 1946
perustuslain 45 artikla.

³³ Tapahtumien historiikista ks. *Année Politique* 1958 vuosikerta, *Aubert*
s. 17 ss., *Chatelain*, Introduction.

³⁴ Ks. *Travaux* s. 13, jossa on julkaistu 3. 6. 1958 annetun lain teksti (Loi
constitutionnelle du 3 Juin 1958 portant dérogation transitoire aux dispositions de
l'article 90 de la Constitution) Po. laissa määrättiin hallituksen tehtäväksi val-
mistella uusi perustuslaki, osoitettiin ne periaatteet, joita tässä tehtävässä tulee
noudattaa, sekä hahmoteltiin käytettävä menettelytapa.

³⁵ Neuvoa-antavan perustuslakikomitean kokoonpanosta ks. *Travaux* s. 17 ja 19.

³⁶ Ks. *Rivero* s. 262.

on yleisesti heikennetty ja hallituksen asemaa vahvistettu.³⁷ Tämän suuntauksen mukaisesti on myös lain ja reglementin oikeudellinen suhde määritelty uudelleen siten, että parlamentin toimivaltaa on vähennetty.³⁸

Perustuslain 34 artiklan 1 momentin mukaan parlamentti säätää lait. Lain ala määritellään samassa artiklassa siten, että lailla säädetään tiettyjä asiaryhmiä koskevat säännöt (2 ja 3 mom.) tai ainakin tiettyjä asiaryhmiä koskevien sääntöjen tärkeimmät periaatteet (4 mom. Vrt. «La loi fixe les règles concernant» ja «La loi détermine les principes fondamentaux»). Lain alaan kuuluvia kysymyksiä ovat mm. kansalaisten elämään, vapauteen tai omaisuuteen kohdistuvat rajoitukset.³⁹ Perustuslain 37 artiklan nojalla muut kuin 34 artiklan mukaan lain alaan kuuluvat asiat ovat luonteeltaan reglementin alaan kuuluvia («ont un caractère réglementaire»).

Perustuslain 34 artiklan 5 ja 6 momentissa määrätään vielä, että valtion varoista ja velvoituksista määrätään finanssilaila siten kuin orgaaninen laki tarkemmin osoittaa, sekä että ohjelmallisella lailla vahvistetaan valtion sosiaalisen ja taloudellisen toiminnan päämäärät. Perustuslain 53, 66, 72 ja 74 artikloissa on lisäksi määräyksiä tiettyjen asiaryhmien kuulumisesta lailla säädeltäviin. Seuraavassa esityksessä keskitytään kuitenkin ainoastaan 34 ja 37 artiklojen pääperiaatteiden selvittämiseen.

34 artiklan 2 ja 3 momenteissa mainituissa asioissa lain toimivalta on tarkoitettu yksinomaiseksi.⁴⁰ Lainsäätäjällä on oikeus antaa niistä

³⁷ Ks. tarkemmin *de Laubadère* s. 514—515; s. 514 hän määrittelee uuden perustuslain pyrkimykset seuraavasti: »Restauration de l'autorité de l'État à travers une reconsidération du pouvoir exécutif, précautions à l'encontre des assemblées, conception nouvelle du rôle et des pouvoirs du chef de l'État, renforcement et réaménagement de la séparation des pouvoirs». Ks. myös *Rivero* s. 259—260.

De Laubadère huomauttaa s. 552—553, että aina sen mukaan kuin uuden perustuslain eri puolia korostetaan, voidaan puhua »todellisen» vallanjaon ja »oikean» parlamentarismien toteuttamisesta, presidentin tasavallasta, senaattorien tasavallasta jne.

³⁸ Tämä menettelytapa ei ole vain vastavallankumouksellinen, kirjoittaa *Morange* s. 25 ajatellen tietenkin vuoden 1789 vallankumousta, vaan vastoin demokraattista ja tasavaltalaista traditiota.

³⁹ Ks. *Morange* s. 22.

⁴⁰ *Waline* R.D.P. s. 712 kirjoittaa, että sanonta »la loi fixe» tarkoittaa sanoa »la loi seule fixe».

yhtä yksityiskohtaisia määräyksiä kuin aikaisemminkin. Lailla voidaan velvoittaa myös soveltamista koskevan reglementin antamiseen, mutta toisaalta toimeenpanovallalla lienee entiseen tapaan oikeus antaa toimeenpanoa ja soveltamista koskevia reglementtejä kaikissa kysymyksissä myös ilman lailla saatua nimenomaista valtuutusta.⁴¹ Jo nämä momentit voivat viedä vaikeisiin tulkintaongelmiin, koska lain alaa koskeva luettelo on verraten ylimalkainen.⁴²

34 artiklan 4 momenttia sovellettaessa joudutaan vastaamaan kysymykseen: mitkä ovat ne sanotussa momentissa lueteltuja asiaryhmiä koskevat tärkeimmät periaatteet, joista voidaan säätää lailla?⁴³ Tämän artiklan yhteydessä tulee lisäksi aprikoitavaksi, miten on tulkitettava 34 artiklan viimeistä eli 7 momenttia, jonka mukaan po. artiklan määräyksiä voidaan täsmentää ja täydentää orgaanisella lailla.⁴⁴ Ei liene vältettävissä, että ranskalainen tieteisoppi joutuu — paljon perusteellisemmin kuin aikaisemmin on ollut tarpeellista — suorittamaan rajankäyntiä lain aineellisen sisällön selvittämiseksi.

Muissa kuin edellä selostetuissa tapauksissa asiasta säädetään reglementillä suoranaisesti perustuslain 37 artiklan 1 momentin nojalla. Niissä asiaryhmissä, joita ei luetella 34 artiklassa, lain ylivalta katoaa ja reglementtivallan alaa vuoden 1958 perustuslain mukaan koskevia lakeja voidaan muuttaa reglementillä sen jälkeen kun asiasta on saatu Conseil d'Etat'in lausunto (37 art. 2 mom.). Reglementit tulevat siis vuoden 1958 perustuslain mukaan olemaan täytäntöönpanoa ja sovel-

⁴¹ Ks. *Morange* s. 24, *de Soto* s. 283, *Waline* s. 3^x ja *R. D. P.* s. 710. *Waline* on kuitenkin tästä varma vain 34 artiklan 4. momentissa tarkoitettujen asiaryhmien suhteen.

⁴² *Neuvoa-antava* perustuslakikomitea lisäsi 34 artiklaan monia asiaryhmiä, jotka selvensivät ja laajensivat lain alaa. Hallitus muutti kuitenkin komiten ehdotusta oleellisesti lisäten mm. tärkeimpiä periaatteita koskevan, tulkintavaikeuksia aiheuttavan 4. momentin. Komitean keskusteluista samoin kuin sen ehdotuksista ks. *Travaux* s. 100—108 ja 211—212.

⁴³ *De Soto* s. 279 pitää tulkintaa vaikeana ja arvostelee ankarasti 34 artiklassa hänen mielestään ilmeneviä epäjohdonmukaisuuksia. Samoin *L'Huillier* s. 176—177.

⁴⁴ *L'Huillier* kirjoittaa s. 175, että täsmentäminen (*préciser*) on sama kuin selvittää säädöksen merkitys ja kantavuus, sen oikea sisällys lisäämättä tai poistamatta mitään olennaista. Täydentää (*compléter*) merkitsee vuorostaan, että johonkin lisätään uusia ainesosia, jotka eivät siihen välttämättä aikaisemmin sisälly. Ks. myös *Pickles* s. 19 alav. 63.

tamista koskevia reglementtejä, joita voidaan antaa kaikista, myös 34 artiklan mukaan lain alaan kuuluvista asioista, taikka 37 artiklan mukaan nimenomaan reglementeille varattua toimialaa koskevia. 21 artikla määrää, että pääministeri huolehtii lakien toimeenpanosta sekä käyttää 13 artiklassa mainituin rajoituksin reglementtien antovaltaa.⁴⁵

Vuoden 1958 perustuslain mukainen säädöshierarkia näyttää olevan seuraava: perustuslaki, orgaaninen laki⁴⁶, laki, tasavallan presidentin allekirjoittama dekreetti, pääministerin allekirjoittama dekreetti ja sen jälkeen eräät muut alempiarvoisten hallintoviranomaisten eri nimisinä antamat reglementit.⁴⁷ Poikkeuksena edellä mainittuun on kuitenkin huomattava, että 38 artiklan mukaan hallitus voi ohjelmansa toteuttamista varten pyytää tietyksi ajaksi parlamentilta valtuutta ryhtyä ordonansseilla (so. entiset *décrets-lois*) sellaisiin toimenpiteisiin, joista tavanomaisesti olisi säädettävä lailla. Ordonanssit antaa ministerineuvosto hankittuaan Conseil d'Etat'in lausunnon. Ne tulevat voimaan julkaisemisen jälkeen mutta raukeavat, ellei niiden ratifioimista koskevaa lakiesitystä ole annettu parlamentille ennen valtuuttavassa laissa määrättyä päivää. Useimmat tutkijat näyttävät pitävän ordonansseja lainsäädäntötoimena (*acte législatif*), mistä seuraa mm., että tuomioistuimet eivät voi tutkia niiden perustuslainmukaisuutta eikä niitä voida muuttaa muuten kuin lailla.⁴⁸

⁴⁵ Tässä ei — sen enempää kuin aikaisemminkaan — käydä selvittämään missä eri muodoissa reglementtivaltaa käytetään. *De Soto* mainitsee s. 276 perustuslain olevan niin hatarasti laaditun, että on vaikea saada selville, kuuluvatko ministerineuvoston antamat dekreetit pääministerin vaiko tasavallan presidentin reglementtivaltaan.

⁴⁶ Kuten *Waline* s. 2* toteaa, sanonta orgaaninen laki, »*Loi organique*» ei ennen vuoden 1958 perustuslakia tarkoittanut mitään oikeudellisesti toisista laeista erotautuvaa lakikategoriaa. V. 1958 perustuslaki sen sijaan sijoittaa hierarkisesti perustuslain ja tavallisen lain välille orgaaniset lait, jotka eroavat tavallisista laeista 46 ja 61 artikloissa määrätyn tavallista vaikeamman lainsäädäntöjärjestyksen puolesta. Orgaanisella lailla on järjestettävä mm. perustuslain 6, 13, 23, 25, 27, 34, 57, 63—65, 68, 71 ja 82—84 artikloissa tarkoitettuja asioita. Samoin *Morange* s. 23, *de Soto* s. 274.

⁴⁷ Ks. *Morange* s. 23—24.

⁴⁸ Ks. *Waline* s. 6* ja R.D.P. s. 709, *de Soto* s. 287—288. Ks. tarkemmin 38 artiklan tulkinnasta sekä mahdollisista muista varsinaisten ordonanssien kanssa rinnastettavista säädöksistä *Vedel* s. 173. Ks. myös ns. hätäasetusvallasta 16 artikla.

Parlamentin toimivalta lainsäädäntökysymyksissä on itse asiassa vieläkin rajoitetumpi kuin mitä edellä olevasta selostuksesta voidaan päätellä. Tasavallan presidentti voi hallituksen tai parlamentin molempien kamarien ehdotuksesta määrätä, että tiettyjä kysymyksiä koskeva hallituksen lakiesitys jätetään kansanäänestyksellä ratkaistavaksi (art 11). Perustuslaki tarjoaa hallitukselle monia etuja lakien valmistelussa ja käsittelyssä parlamentin jäseniin verraten. Niinpä edustajat eivät voi esittää valtion varojen vähentämistä tai menojen lisäämistä koskevia aloitteita (40 art.), hallituksen lakiesityksen käsittely tapahtuu hallituksen antaman esityksen pohjalla (42 art.), hallituksella on johto myös muutosesitysten käsittelyssä (44 art. 3 mom.) ja hallitus voi jopa pakottaa, esittämällä tietyn lain hyväksymisen luottamuskysymyksenä, parlamentin hyväksymään lain, jota se ei ole itse asiassa lainkaan käsitellyt (49 art. 3 mom.).⁴⁹

Onko valta antaa reglementtejä niin laaja kuin edellä on periaatteellisesti esitetty? Useat tutkijat, joiden kanta reglementtivallan laajentamiseen parlamentin toimivallan kustannuksella tuntuu olevan periaatteessa kielteinen, ovat osoittaneet oikeudellisia tulkintamahdollisuuksia sen rajoittamiseksi. Niinpä esim. *Chapus* (s. 119 s.) kirjoittaa, että ns. yleisillä oikeusperiaatteilla on reglementtejäkin sitova oikeudellinen voima. *L'Huillier* (s. 174) taas toteaa, että perustuslain 34 artiklassa esiintyvä luettelo lain alaan kuuluvista asioista ei ole täydellinen. Kun perustuslain johtolause sisältää viittauksen 1789 vuoden ihmisoikeuksien julistukseen sekä vuoden 1946 perustuslakiin, on se oikeudellisesti siten sitova että julistuksesta tai perustuslaista löytyy reglementtivallan käyttöä rajoittavia oikeudellisesti päteviä normeja.⁵⁰

⁴⁹ Art. 49.3 kuuluu: »Le Premier ministre peut, après délibération du Conseil des ministres, engager la responsabilité du gouvernement devant l'Assemblée nationale sur le vote d'un texte. Dans ce cas, ce texte est considéré comme adopté, sauf si une motion de censure, déposée dans les vingt-quatre heures qui suivent, est votée dans les conditions prévues à l'alinéa précédent».

Aubert huomauttaa s. 26 alav. 8, että po. momentti perustuu *Gaillardin* hallituksen aikaisemmin tekemään esitykseen.

⁵⁰ *Samoin de Soto* s. 296, *Waline* R.D.P. s. 711.

Debrén hallituksen harjoittama reglementtivallan käyttö ei kuitenkaan näytä pysyneen näiden tutkijoiden asettamissa rajoissa.⁵¹

Kun perustuslaki luetteloi lain alaan kuuluvat asiaryhmät, näyttää siltä, että V tasavallan perustuslain mukaan reglementin toimivalta on yleinen ja lain toimivalta erityinen.⁵² Omalla toimialueellaan niin laki kuin reglementti ovat autonomisia, toisistaan riippumattomia, eivätkä saa tunkeutua toistensa alueille.⁵³ Lain ja reglementin välisen suhteen oikeudelliseen määrittelyyn ei tietenkään voi vaikuttaa se seikka, että erityisen tärkeät kysymykset on määrätty kuulumaan lain alaan.

Perustuslain 34 artiklassa oleva, lain alaa koskeva asialuettelo on jo vaikuttanut lain määritelmään. Vedelin mielestä lain määritelmä voi edelleen olla ensi sijassa muodollinen⁵⁴, kun taas *Waline* on sitä mieltä, että laki on määriteltävä aineellisesti säädökseksi, joka koskee 34 artiklan 2—6 momenteissa lueteltuja asiaryhmiä.⁵⁵ Kumpi tahansa määritelmä valitaankin, se ei voi olla ilman poikkeuksia, koska perustuslain 16 ja 38 artikloissa mainitut asiaryhmät ilmeisesti myös kuuluvat lainsäädäntöön.⁵⁶

Valtiosääntöneuvosto tutkii ennen lain promulgoimista sen perustuslainmukaisuuden, mikäli tasavallan presidentti, pääministeri tai jomankumman parlamentin kamarin puhemies pitävät tarpeellisena lähettää lain tarkastettavaksi (61 art. 2 mom.). Jos valtiosääntöneuvosto

⁵¹ Ks. esim. *L'Huillier* 177—178. Ns. suprakonstitutionaalisista periaatteista ks. *Weil* s. 133 s.

⁵² Ks. *L'Huillier* s. 173, *Vedel* s. 31—32 ja 34. *Rivero* kirjoittaa sattuvasti ja terävästi s. 262: »La règle générale n'est plus, désormais, que l'instrument d'une politique: l'organe qui conduit cette politique doit donc détenir le pouvoir de l'édicter. Si certaines matières, pourtant, échappent à ce transfert, et restent dans les attributions du Parlement, c'est parce qu'elles concernent les fondements de la vie sociale, les libertés des citoyens, leurs biens, ou encore parce qu'elles définissent »les principes fondamentaux« de cette »politique de la nation« pour laquelle le Gouvernement ne peut se passer de l'assentiment des Chambres».

⁵³ Ks. *Waline* s. 6*.

⁵⁴ Näin *Vedel* s. 35—36.

⁵⁵ Näin *Waline* R.D.P. s. 708.

⁵⁶ Ordonanssista on jo aikaisemmin ollut puhe. 16 artikla antaa presidentille ns. hätäasetusvallan eikä siihen puututa tässä kirjoituksessa tarkemmin.

julistaa säännöksen perustuslainvastaiseksi, sitä ei saa promulgoida eikä panna täytäntöön (62 art. 1 mom.). Minkäänlaista valtiosääntöoikeudellista jälkitarkkailua ei kuitenkaan ole olemassa, joten promulgoitu laki on entiseen tapaan tuomioistuinten tarkastusvallan ulkopuolella.⁵⁷ Niinpä voidaan yleistäen sanoa, että vaikka lainsäätäjät ei enää ole suvereeni, promulgoitu laki on edelleen suvereeni ja laki on edelleen yleistahdon ilmaus, joskaan se ei voi ilmaista yleistahtoa muissa kuin perustuslain nimenomaan luettelemissa kysymyksissä.

Reglementti pysyy oikeudellisesti edelleen eräänä hallintotoiminnan muotona, se on «une variété de décisions administratives».⁵⁸ Conseil d'Etat'in toimivaltaan kuuluu tarkastaa kaikki reglementit samalla tavoin kuin aikaisemmin erityisesti silmälläpitäen mahdollista toimivallan ylitystä.⁵⁹ Jos reglementti puuttuu 34 artiklassa lain alaan määrättyihin kysymyksiin, sitä ei sovelleta tai se voidaan kumota. Niitä yleisiä oikeusperiaatteita, joita Conseil d'Etat on aikaisemmin soveltanut, voidaan soveltaa reglementteihin silloinkin kun reglementti on autonominen, suoraan perustuslakiin nojautuva.⁶⁰ Tästä seuraa että po. periaatteet joutuvat — sitoessaan vain perustuslain nojalla annettua reglementtiä — rinnastetuiksi perustuslain normeihin. Tämän kysymyksen tarkempaan selvittelyyn ei kuitenkaan ole mahdollisuutta puuttua, vaan sen on tässä yhteydessä jätävä vain maininnan varaan.

6. Perustuslaissa on varauduttu siihen, että parlamentti ylittäisi sille määrätyn toimialueen.

Jos lain käsittelyn aikana havaitaan, että edustajan lakiesitys tai muutosehdotus ei kuulu lain alaan, tai on vastoin perustuslain 38 artiklan hallitukselle delegoimaa toimivaltaa, hallitus voi vaatia että sitä ei käsitellä (41 art. 1 mom.). Jos hallitus ja kamarin puhemies ovat asiasta eri mieltä, jompikumpi voi pyytää valtiosääntöneuvostoa ratkaisemaan kysymyksen (41 art. 2 mom.). Kun hallitus ei ole velvollinen

⁵⁷ Ks. *Vedel* s. 36, *Pickles* s. 29 alav. 91a.

⁵⁸ Näin *Vedel* s. 167.

⁵⁹ Ks. *de Laubadère* s. 534—535, *Morange* s. 25, *de Soto* s. 293—297, *Vedel* s. 37.

⁶⁰ Ks. edellisessä alaviitteessä mainittua kirjallisuutta.

vaan ainoastaan oikeutettu vaatimaan käsittelyn keskeyttämistä⁶¹, parlamentti voisi ehkä heikon hallituksen aikana 41 artiklan 1 momentin avulla yrittää saavuttaa takaisin valta-asemaansa lainsäädännön alalla. *Morange* huomauttaakin (s. 25) perustellusti, että po. hallitukselle annettu harkintavalta on vastoin perustuslain sisäistä logiikkaa.

Jos v. 1958 perustuslain voimaantulon jälkeen annettu laki puuttuu reglementin alaan kuuluvaan kysymykseen, sitä voidaan muuttaa dekreetillä edellyttäen, että valtiosääntöneuvosto on selittänyt sen kuuluvan 37 artiklan 1 momentin mukaiseen reglementtivaltaan (37 art. 2 mom.). Tämä koskenee sitäkin tapausta, että kysymykseen kiinnitetään huomiota vasta sen jälkeen kun laki on jo ehditty promulgoida eikä 61 artiklan 2 momentin mukainen menettely ole enää käytettävissä. Orgaanisia lakeja ei saa lainkaan promulgoida ennenkuin valtiosääntöneuvosto on selittänyt, että ne ovat perustuslain mukaisia (46 art. 5 mom.).

Valtiosääntöneuvosto huolehtii näin ollen siitä, että lailla ei kajota reglementtien alaan. Perustuslaki ei sen sijaan määrää mitään siitä, miten on meneteltävä, jos reglementti loukkaa lain toimialuetta. Edellä on kuitenkin selvitetty, että reglementin perustuslainmukaisuuden tutkiminen kuuluu Conseil d'Etat'in toimivaltaan ja jokainen oikeudessaan loukattu voi vaatia reglementin kumoamista tai soveltamatta jättämistä esimerkiksi siitä syystä, että toimeenpanovallan käyttäjä on ylittänyt toimivaltansa kajotessaan peruslain laille jättämään toimialaan.

Morangen (s. 25—26) mielestä valtion eri tehtävien erottelusta aineellisella perusteella aiheutuu epävarmuutta, sillä varmaan tulee olemaan sellaisiakin säädöksiä, joihin sisältyy aineellisesti sekä lain että reglementin alaan kuuluvia normeja. Miten laajalle ulottuu aineellisesti esim. parlamentin oikeus säätää rikostyypeistä, rangaistuksista ja

⁶¹ Lain sanonta kuuluu »le gouvernement peut opposer l'irrecevabilité». Perustuslakikomitean käsitellessä asiaa tämä kohta oli toisessa muodossa, ks. *Travaux* s. 212.

Ks. *Morange* s. 25, *de Soto* s. 266 ja 286, *Waline* R.D.P. s. 708.

veroista?⁶² Edellä onkin jo mainittu, että lain ja reglementin alan uusi määrittely pakottaa ranskalaisen tietoisopin siellä toistaiseksi vähän tutkituille alueille, tarkastelemaan eri säädöstyypin aineellista sisältöä.

Tämän artikkelin nimestä ilmenee käsitys, että V tasavallan instituutiot on keskeisiltä osiltaan järjestetty presidentti de Gaullen aikaan julkisuudessa useampaan otteeseen esittämien käsitysten mukaisesti.⁶³ Monissa tapauksissa ne eroavat periaatteellisesti lähes vuosisataisesta traditiosta, jonka mukaan parlamentin asema ja toimivalta ovat ensisijaisia. Erityisesti lain ja reglementin välistä oikeudellista suhdetta tarkasteltaessa näyttää siltä, että vuodesta 1789 alkanut samansuuntainen kehitys olisi nyt saavuttanut kulminaatiopisteensä: toimeenpanovallan toimivalta yleisiä ja abstraktisia säädöksiä annettaessa on muuttunut parlamentin toimivaltaan verraten periaatteellisesti ensisijaiseksi.

Tulevaisuus tulee näyttämään, onko V tasavallan valtiollinen rakenne niin tarkoituksenmukainen ja ideologisesti niin varmallalla pohjalla, että perustuslaki pysyy muuttumattomana senkin jälkeen kun de Gaulle ei enää voi osallistua poliittiseen elämään. Nykytilanteessa uusi perustuslaki on ollut tarkoituksenmukainen, sitä on vaikea kieltää. Ajan mittaan sen säilymiseen kuitenkin vaikuttanevat ne näkökohdat, joihin de Soto (s. 297) viittaa: Oliko välttämätöntä hylätä valtiosääntötraditiot, eikö aikaisempien hallitusjärjestelmien erehdyksiä olisi muulla tavoin voitu korjata? Ei ole näet unohdettava, kuten de Sotokin huomauttaa, että länsimaisen yhteiskunnan humanistisen ihanteen erottamaton osa ja samalla eräs sen vahvimpia tukia on laki ja kiintymys lakiin.

⁶² Ks. *Morange* s. 26: »Nous craignons fort, pour toutes ces raisons, que les art. 34 et 37 se révèlent, à terme, être l'organisation pure et simple de l'anarchie».

⁶³ Ks. esim. *Nicholas Wahl*, *Aux origines de la nouvelle constitution*, *Revue française de science politique* IX (1959) s. 30 ss. sekä samassa aikakauskirjan vuosikerrassa oleva artikkeli »Discours du général de Gaulle à Bayeux (16 Juin 1946)», s. 188 ss.

Kirjallisuusuusluettelo: *Jean François Aubert*, La constitution française du 4 octobre 1958. Zeitschrift für schweizerisches Recht N.F. 79 (1960) s. 17 ss.; *Hans Ballreich*, Die Übertragung rechtsetzender Gewalt in Frankreich, Belgien und Luxemburg. Die Übertragung rechtsetzender Gewalt im Rechtsstaat, Frankfurt am Main 1952 s. 325 ss.; *Georges Burdeau*, Manuel de droit constitutionnel. Paris 1947; *R. Carré de Malberg*, La loi, expression de la volonté générale. Paris 1931; *René Chapus*, De la soumission au droit des règlements autonomes. Recueil Dalloz 1960, Chronique s. 119 ss.; *Jean Chatelain*, La nouvelle constitution et le régime politique de la France. Deuxième édition. Paris 1959; *Jean Delvolvé*, Les »délégations de matières» en droit public. Thèse Toulouse. Paris 1930; *Paul Duez—Guy Debeyre*, Traité de droit administratif. Paris 1952; *Maurice Duverger*, Constitutions et documents politiques, Paris 1957; *A. Esmein*, Éléments de droit constitutionnel français et comparé II. Huitième édition revue par *Henry Nézard*. Paris 1928; *André de Laubadère*, La constitution française de 1958. Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht 20 (1960) s. 506 ss.; *Jean L'Huilier*, La délimitation des domaines de la loi et du règlement dans la constitution du 4 octobre 1958. Recueil Dalloz 1959, Chronique s. 173 ss.; *Peiwei S. Lui*, De l'élargissement du pouvoir réglementaire du chef de l'état et France. Thèse Paris. Paris 1934; *Georges Morange*, La hiérarchie des textes dans la constitution du 4 octobre 1958. Recueil Dalloz 1959, Chronique s. 21 ss.; *William Pickles*, The French Constitution October 4, 1958. London 1960; *Jean Rivero*, Regard sur les institutions de la Ve république. Recueil Dalloz 1958, Chronique s. 259 ss.; *Jean-Jacques Rousseau*, Yhteiskuntasopimuksesta. Hämeenlinna 1918; *Dragos Rusu*, Les décrets-lois dans le régime constitutionnel de 1875. Thèse Bordeaux, Bordeaux 1942; *André Siegfried*, Préface a l'année politique 1958. L'année politique 1958 s. V ss.; *Kauko Sipponen*, Valtiovallan kolmijako I, Poliitikka 3 (1961) s. 129 ss.; *J. de Soto*, La loi et le règlement dans la constitution du 4 octobre 1958. Revue du droit public et de la science politique en France et a l'étranger 75 s. 240 ss.; *Travaux préparatoires de la constitution*. Avis et débats du comité consultatif constitutionnel. Paris 1960; *M. Waline*, Droit administratif. 8e édition. Mise à jour de la constitution de 1958. Paris 1959; *Sama*, Les rapports entre la loi et le règlement avant et après la constitution de 1958. Revue du droit public et de la science politique en France et a l'étranger 75 s. 699 ss.; *Georges Vedel*, Droit administratif. Deuxième édition refondue. Paris 1961. *Prosper Weil*, Revue critique de la doctrine. L'Actualité juridique 17 (1961) s. 133 ss.